

Deborah Levy

MOŽ, KI JE VIDEL VSE

prevedel
Jernej Županič

*Poetična misel, v nasprotju z orhidejami
brez korenin, ni zrasla v rastlinjaku in ob
soočenju s travmami današnjega dne
ne omedli.*

*Karel Teige
Strelišče (1946)*

*Fotografiranje ljudi pomeni nadlegovati
jih s tem, da jih vidimo takšne, kot oni
sami sebe nikoli ne, da o njih zvemo
to, kar oni sami nikoli ne morejo; to
ljudi pretvarja v objekte, ki si jih lahko
simbolično lastimo.*

*Susan Sontag, »V Platonovi votlini«,
v: O fotografiji (2001, prev. Vesna
Velkovich Bukilica)*

Takole je, Saul Adler: ko mi je bilo triindvajset let, so se mi zdeli tvoji dotiki nekaj čudovitega, toda ko se je privleklo popoldne in si se povlekel iz mene, si že iskal nekoga drugega. Ne, Jennifer Moreau, takole je: ljubil sem te vsako noč in vsak dan, toda ti si se bala moje ljubezni, pa tudi sam sem se bal svoje ljubezni. Ne, je rekla, bala sem se tvoje zavisti, ki je bila večja od tvoje ljubezni. Pozor, Saul Adler. Pozor! Poglej levo in desno, prečkaj cesto, pridi na drugo stran.

Abbey Road, London, septembra 1988

Premišljal sem o tem, kako mi je Jennifer Moreau pravila, da ne smem nikoli opisovati njene lepote, ne njej ne komurkoli drugemu. Ko sem jo vprašal, zakaj mi tako zapira usta, je dejala: »Ker me znaš opisovati samo s starimi besedami.« To sem imel na umu, ko sem stopil na prehod za pešce, na črne in bele proge zebre, pred katerimi se mora vsako vozilo ustaviti in pustiti pešcem, da prečkajo cesto. Proti meni je vozil avto, a se ni ustavil. Moral sem odskočiti, padel sem na bok in se pred padcem zaščitil z dlanmi. Avto je zastal in moški v njem je spustil šipo. Bil je v šestdesetih letih, srebrnih las, temnih oči, tenkih ustnic. Vprašal me je, ali sem v redu. Ko mu nisem odgovoril, je stopil iz avta.

»Žal mi je,« je rekel. »Zakorakali ste na prehod in upočasnili sem, da bi lahko ustavil, ampak potem ste si premislili in se vrnili na pločnik.« Kotički vek so mu trepetali. »Nato pa ste brez opozorila spet planili na prehod.«

Ob njegovi premišljeni rekonstrukciji zgodovine, neženirano upovedani tako, da mu je bila v prid, sem se nasmehnil. Kradoma je s pogledom ošinil svoj

avto, da bi ugotovil, ali je poškodovan. Eno od straniških vzvratnih ogledal je bilo raztreščeno. Njegove tenke ustnice so se razprle in žalobno je zavzdihnil ter zamrmral nekaj o tem, kako je bil ogledalo naročil iz Milana.

Celo to noč sem bil pokonci, pripravljaj sem predavanje o psihologiji tiranov, in pisanje mi je steklo, ko sem začel popisovati, da se je Stalin z ženskami spogledoval tako, da je vanje z druge strani jedilne mize frcal koščke kruha. Zapiski, kakih pet listov papirja, so mi padli iz usnjene naramne torbe, kot mi je iz nje, kako nerodno, padel tudi zavojček kondomov. Začel sem jih pobirati. Na cestišču je ležal tudi majhen in ploščat štirikoten predmet. Ko sem predmet, ki je bil na otip topel in za katerega se mi je zdelo, da v moji dlani vibrira, izročil vozniku – ker ni bil moj, sem domneval, da je njegov –, sem opazil, da strmi v členke mojega zapestja. Med prsti mi je mezela kri. Dlani sem imel opraskane in na enem od členkov leve roke sem imel ureznino. Posesal sem kri z nje, on pa me je opazoval, očitno zaskrbljen.

»Naj vas kam odpeljem?«

»V redu sem.«

Ponudil se je, da me odpelje v lekarno, kjer bi mi »očistili rano«, kot se je izrazil. Ko sem odkimal, je iztegnil dlan in se dotaknil mojih las, ob čemer mi je postalo nenavadno prijetno. Vprašal me je po imenu.

»Saul Adler. Glejte, samo majhna odrgnina je. Tenko kožo imam. Za vsako figo se mi ulije kri, nič ni.«

Levico je držal nekako čudno, jo pestoval v desnici. Pobral sem kondome in si jih zatlačil v žep suknjiča.

Pihalo je. Liste, ki so bili prej pometeni v majhne kopicice pod drevesi, je raznašalo po cesti. Voznik mi je povedal, da je promet preusmerjen, ker so za ta dan v Londonu napovedane demonstracije, in da se je spraševal, ali je zaprta tudi Abbey Road. Obvoz da ni bil jasno označen. Da mu ni jasno, zakaj se je zmedel, saj se vendar tod pogosto vozi na kriketske tekme na stadionu Lord's v bližini. Medtem ko je govoril, je pogledoval proti štirikotnemu predmetu, ki ga je držal v roki.

Predmet je govoril. V njem je bil nedvomno glas, moški glas, in glas je govoril nekaj jeznega in žaljivega. Oba sva se pretvarjala, da ga ne slišiva.

Jebi se sovražim te ne hodi več domov

»Koliko ste stari, gospod Soorl? Mi poveste, kje stanujete?«

Trčenje, ki se mu je za las izognil, je voznika očitno pošteno prestrašilo.

Ko sem mu povedal, da jih imam osemindvajset, mi ni verjel in me je znova vprašal po starosti. Bil je tako gosposki, da je moja ime in priimek izgovarjal tako, kot bi mu bil nekdo med mehko nebo in spodnjo ustnico vstavil kamenček. Njegovi srebrni lasje so bili zalizani nazaj, z nečim, zaradi česar so se lesketali.

Sam sem ga po drugi strani vprašal po imenu.

»Wolfgang,« je rekel zelo na hitro, kot bi ne hotel, da si ga zapomnim.

»Kot Mozart,« sem rekel, potem pa, nekako tako kot otrok, ki je padel z gugalnice, očetu pokaže, kje ga boli, pokazal na ureznino na svojih členkih ter spet in

spet ponavljal, da je z mano vse v redu. Zaradi njegovega zaskrbljenega glasu me je začejalo siliti na jok. Želel sem si, da bi se odpeljal in me pustil samega. Morda so bile solze povezane z nedavno smrtjo mojega očeta, čeravno ta ni bil tako urejen in ne tako nežen kot lesketajoči se, srebrnolasi Wolfgang. Da bi pospešil njegov odhod, sem mu pojasnil, da naj bi zdaj zdaj prišlo moje dekle in da se mu zato ni več treba zadrževati. Da naj bi me pravzaprav punca fotografirala, kako stopam na prehod za pešce, v stilu fotografije na tistem albumu Beatlov.

»Na katerem albumu, gospod Soorl?«

»Naslov je *Abbey Road*. Saj ga vendar vsak pozna. Kje ste se pa skrivali, gospod Wolfgang?«

Zasmejal se je, a videti je bil žalosten. Morda zaradi žaljivih besed, ki so prišle iz notranjosti vibrirajočega predmeta v njegovi dlani.

»In koliko let ima vaše dekle?«

»Triindvajset. V resnici je *Abbey Road* zadnji album, ki so ga Beatli skupaj posneli v studiih EMI, ki so tamle čez.« S prstom sem pokazal proti veliki beli hiši na drugi strani ceste.

»Seveda, to poznam,« je rekel žalostno. »Hiša je skoraj tako slavna kot Buckinghamška palača.« Stopil je nazaj k svojemu avtu in medtem mrmral: »Pazite nase, gospod Soorl. Srečo imate, da imate tako mlado dekle. Mimogrede, s čim se pa ukvarjate?«

Njegove pripombe in njegova vprašanja so mi začejali iti na živce – pa tudi to, kako je vzdihoval, kot bi na podloženih ramenih svojega bež kašmirskega suknjiča nosil težo vsega sveta. Odločil sem se, da mu

tega, da sem zgodovinar in da se ukvarjam s komunistično Vzhodno Evropo, ne bom povedal.

Ko sem stopil nazaj na pločnik in ob tem zaslišal živalsko renčanje zaganjanja motorja njegovega avta, sem si oddahnil.

V luči dejstva, da je bil on tisti, ki me je skoraj povozil, bi moral morda on biti tisti, ki naj bi pazil. Pomahal sem mu, a mi ni pomahal nazaj. Kar pa se tiče mojega mladega dekleta, sem bil od Jennifer starejši samo pet let, in o čem je torej blebetal? In zakaj ga je zanimalo, koliko je stara? In s čim »se ukvarjam«?

Ni važno. Gledal sem v zapiske, ki sem jih držal v roki (ki je še vedno krvavela) in v katerih sem bil iz virov prepisal, da je bil Stalinov oče alkoholik, nasilen do svoje družine. Stalinova mama je Josipa v grško-pravoslavno semenišče vpisala zato, da bi ga zaščitila pred besom njegovega očeta; to je storila po tem, ko jo je nekoč skušal zadaviti. Lastnega rokopisa nisem bral ravno zlahka, toda tu sem bil podčrtal nekaj v zvezi s tem, kako je Stalin pozneje ljudi kaznoval ne le za njihove zavestne grehe, temveč tudi za nezavedne – kot so bili denimo mišljenjski delikti proti partiji.

Začutil sem bolečino v levem boku.

Pazite nase, gospod Soorl. Hvala za nasvet, Wolfgang.

Nazaj k mojim zapiskom, ki so bili zdaj zamazani s krvjo z mojega zapestja. Josipa Stalina (to sem bil zapisal pozno zvečer) je vedno veselilo, kadar je lahko koga kaznoval. Ustrahoval je celo lastnega sina – in to

s tolikšno okrutnostjo, da se je ta nekoč skušal ustreliti. Ustrelila se je tudi Stalinova žena, uspešneje od svojega sina, ki je, v nasprotju z mamó, živel dovolj dolgo, da ga je lahko oče znova in znova strahoval. Moj pokojni oče me ni ravno strahoval. To je prepuščal mojemu bratu Matthewu, ki je bil vedno pripravljen poskrbeti za nasilje. In kot Stalin se je tudi Matthew spravljal na lastne družinske člane; oziroma je poskrbel, da so bila njihova življenja tako neznosna, da so se spravili sami nase.

Medtem ko sem čakal, da pride Jennifer, sem se usedel na zid pred stavbo studiev EMI. Čez tri dni sem nameraval odpotovati v Vzhodno Nemčijo, v NDR, kjer naj bi na Humboldtovi univerzi raziskoval kulturni odpor proti vzponu fašizma v tridesetih. Čeprav je bila moja nemščina dokaj tekoča, so mi dodelili prevajalca, nekega Walterja Müllerja. Svoja dva tedna v Vzhodnem Berlinu naj bi preživel pri njegovih mami in sestri, ki sta mi ponudili sobo v svojem najemniškem stanovanju blizu univerze. Walter Müller je bil delno odgovoren za to, da me je na prehodu za pešce skoraj povozil avto. Pisal mi je bil, da je njegova sestra – ime ji je bilo Katrin, v družini pa so jo klicali Luna – velika oboževalka Beatlov. Od sedemdesetih let naprej so smeli v NDR izhajati albumi tako Beatlov kot Boba Dylana – drugače kot v petdesetih in šestdesetih, ko je vladajoča nemška socialistična stranka pop razumela kot kulturno orožje za kvarjenje mladine. Toda preden je lahko kak album izšel, so morali uradniki preučiti vsa besedila skladb na njem.

Yeah yeah yeah. Kaj neki bi lahko to pomenilo? Kaj je bilo tisto, čemur se je tu izrekalo »ja«?

Da bi me za darilo za Luno fotografirala na prehodu za pešce na Abbey Roadu, je bila Jenniferina ideja. Teden predtem me je bila prosila, da bi ji pojasnil celoten koncept NDR, a nisem bil dovolj pri stvari. V kuhinji njenega stanovanja sva namreč pripravljala karamelizirane arašide in sladkor se mi je žgal. Šlo je za precej kompliciran recept, v katerem je pisalo, da je treba arašide stresti v vrel sladkorni sirup, nato pa jih speči v pečici. Jennifer ni mogla razumeti, kako je lahko prebivalstvo celotne države zaprto za nekim zidom in prisiljeno ostati tam. Medtem ko sem razpredal o tem, kaj je privedlo do ideološke in fizične razcepitve Nemčije na dve z zidom ločeni državi, komunistično na vzhodu, kapitalistično na zahodu, in o tem, kako so komunistične oblasti Zid imenovale »antifašistični branik«, so njeni prsti zdrsnili pod pas mojih kavbojk. Sladkor se mi je žgal, Jennifer pa si tudi ni ravno delala zapiskov. Nemška demokratična republika naju je oba nehala zanimati.

Zagledal sem jo, kako se mi približuje noseč na roki majhno aluminijasto lestev. Na glavi je imela sovjetsko pilotsko čepico, ki sem ji jo bil kupil na boljšem trgu na Portobello Roadu. Poljubil sem jo in ji na hitro povedal, kaj se je zgodilo. Jennifer se je pripravljala na razstavo svojih fotografij na akademiji, a si je to popoldne vzela prosto za *fotkanje*, kot je zadevo imenovala. Enega od svojih fotoaparátov je imela

pripetega na usnjeni pas, še eden pa ji je visel okoli vratu. Podrobnosti nesreče, ki se je bila skoraj zgodila, ji nisem razkril, toda opazila je ureznino na mojem zapestju. »Tenko kožo imaš,« je rekla. Vprašal sem jo, zakaj je prinesla lestev. Povedala mi je, da je bila z lestve avgusta 1969 ob 11.30 narejena tudi originalna fotografija Beatlov na prehodu za pešce na Abbey Roadu. Fotograf, Iain MacMillan, je bil lestev postavil ob zebro, medtem ko je za to najet policist usmerjal promet. MacMillan je imel za svojo fotografijo na voljo deset minut. Midva pa, ker pač ne tako ne drugače nisem slaven, policije nisva mogla prositi za pet minut časa, tako da sva morala delati hitro.

»Mislim, da je promet preusmerjen in da je Abbey Road danes zaprta.«

Medtem ko sem govoril, so mimo zdrveli trije avtomobili, ki so jim nato sledili še črn taksi, motor, dva bicikla in kamion, naložen z deskami.

»Ja, Saul, gotovo je zaprta,« je rekla in si medtem dajala opravka s fotoaparatom.

»Rekla bi, da si bolj podoben Micku Ronsonu kot pa kateremukoli izmed beatlov, čeprav so tvoji lasje črni, Mickovi pa blond.«

In res mi je bila Jennifer lase, ki so mi segali do ramen, pred dvema dnevoma postrigla v slogu Bowiejeve prve kitare. Skrivaj je bila ponosna na moj videz, pravila je, da sem videti kot rock zvezdnik; moje telo je imela raje, kot sem ga imel jaz, in prav zato sem jo imel rad.

Ko se je cesta spraznila, je lestev postavila na isto mesto, kjer naj bi bil Wolfgang ustavil svoj avto.

Splezala je nanjo in nastavljala fotoaparata ter me medtem glasno usmerjala: »Roke daj v žepe suknjiča! Glej dol! Glej naravnost predse! Dobro, zdaj pa hodi! Z daljšimi koraki! Hodi!« Pred prehodom sta ustavila dva avta, ona pa je dvignila roko, da bi tam tudi ostala, medtem ko je vstavljala novo rolo filma v fotoaparata. Ko sta začela avta trobiti, se jima je z vrha lestve izumetnično priklonila.

V zahvalo Jennifer, da si je vzela čas, sem v ribarnici kupil šest ostrig in buteljko suhega belega. Naslednjih nekaj ur sva, medtem ko sta bili njeni cimri Saanvi in Claudia zunaj, preživela v njeni postelji. Njihovo polkletno stanovanje je bilo tesno in temno, a v njem so se imele lepo in zdelo se je, da se razumejo. Claudia je bila veganka, v kuhinji je v skledi, polni vode, venomer namakala takšne ali drugačne alge.

Ko sva se še oblečena poljubljala na postelji, ji je pilotska čepica vseskozi padala na oči, kar me je močno razvnelo. Tu in tam mi je v glavi modro poblisnilo, a Jennifer, ki se je igrala z biserno ogrlico, ki sem jo imel vedno okoli vratu, tega nisem povedal. Ko sem si končno slekel bele hlače, je opazila, da imam na desnem stegnu veliko modrico in da sta obe moji kolena odrgnjeni ter da krvavita.

»Mi lahko poveš, kaj se je pravzaprav zgodilo, Saul?«

Podrobneje sem ji opisal, kako me je, tik preden je prišla, skoraj povozil avto in kako nerodno mi je bilo, ko sem pobiral zavojček kondomov. Zasmejala se je, potem pa posrkala ostrigo in odvrгла lupino na tla.

»Poglejva, ali so v ostrigah biseri,« je rekla. »Morda bi ti lahko napravila še eno ogrlico?«

Zanimalo jo je, zakaj se tako veselim odhoda v Vzhodno Nemčijo, ko pa njeni prebivalci tičijo za tistim zidom, medtem ko za njimi nenehno vohlja Stasi. Dejala je, da morda za obiskovalce to ni ravno varna dežela. Zakaj ne bi raje raziskoval v Zahodnem Berlinu, kjer bi me lahko obiskovala in bi skupaj hodila na koncerte in pila poceni pivo?

Nisem prepričan, da je Jennifer v resnici verjela, da sem znanstvenik, ne pa rock zvezdnik.

»Kako modre oči imaš,« je rekla, potem ko je splezala name in okobal sedela na meni pri bokih. »Precej nenavadno je, da ima človek tako izrazito črne lase in še bolj izrazito modre oči. Mnogo lepši si od mene. Ves čas bi imela tvojega kurca v sebi. V NDR je vse ves čas strah, mar ne? Še vedno ne razumem, kako je mogoče, da prebivalstvo celotne države tiči za nekim zidom in ne sme oditi.«

Duhal sem sladko olje ylang-ylanga, s katerim si je vsakokrat počesala lase, preden je vstopila v malo savno, ki je bila del polkletnega stanovanja na cesti Hamilton Terrace. Bili so večeri, ko sem prišel tja naravnost iz službe in potem poslušal, kako se je v savni pogovarjala s Claudio in Saanvi, medtem ko sem za kuhinjsko mizo popravljajl eseje svojih študentov. Ko se je Jennifer končno prikazala iz savne, včasih šele uro pozneje, gola in naoljena s svojim domačim napojem iz ylang-ylanga, se mi je sprva dostikrat izmikala in me tako mučila – pripravljala si je kamilični čaj, si z maslom namazala kreker, nato pa nepričakovano planila name, roparica, lepša, kot bi si jo bil upravičen želeti, in me odvedla stran od eseja, ki ga je moj naj-

slabši študent zaključil s tem, da je par najslavnejših citatov na svetu pripisal napačnemu avtorju.

»Proletarci nimajo nič izgubiti razen svojih verig. Pridobe pa si lahko ves svet.«

Prečrtal sem Lev Trocki in zraven napisal Karl Marx.

Vedel sem, da Jennifer rajca moje telo, dobil pa sem vtis (medtem ko je vodila moje prste, da bi se je dotikali tam, kjer ji je najbolj prijalo), da je moj um ne zanima prav dosti. Začela mi je pripovedovati, da ji umetniki kot Claude Cahun in Cindy Sherman pomenijo več kot Stalin in Erich Honecker (»Ne,« je rekla, »tukaj, tukaj,« in čutil sem, da ji prihaja), potem pa je ležala ob meni (medtem ko sem vodil njene prste na mesta, kjer sem najbolj užival) in mi razlagala, da ima Sylvio Plath raje od Karla Marxa, čeravno ji je tisti citat iz *Komunističnega manifesta* o prikazni, ki hodi po Evropi, všeč. »Mislim« – zdaj je šepetala – »duh ponavadi straši po kaki hiši ali gradu, Marxov pa je strašil po celotni celine. Morda je prikazen stala predfontano Trevi v Rimu, da bi se ohladila po napor- nem delu strašenja, ali pa kupovala nakit v Versacejevih prodajalnah v Milanu ali pa bila na Nicojinem koncertu?« Ali vem, da je Nicojino pravo ime Christa (tega v tem trenutku nisem hotel vedeti) in da je Nico/Christo, ki je bila rojena v Kölnu, vse življenje preganjal trušč vojnega bombardiranja? Kot tudi nisem hotel vedeti (in Jennifer se me je, da sem prišel do te misli, nehala dotikati v erotično zelo intenzivnem trenutku), da je prikazen tudi v vsaki fotografiji,

ki jo razvije v temnici, in nisem se spomnil ljubega ji prizora iz filma *Nebo nad Berlinom* (ki sva si ga pred kratkim skupaj ogledala), v katerem eden od angelov reče, da bi rad »vstopil v svetovno zgodovino«, toda zdaj, je rekla, bi rada, da bi bil jaz prikazan v njej.

Precej živahno sva seksala, zatem pa me je začelo pošteno boleti. Jasno je bilo, da je nekaj narobe z mojim bokom, ki sicer sploh ni bil podplut.

Prekladala sva se naokrog, do konca spila steklenico vina in se pogovarjala. Čez nekaj časa me je Jennifer vprašala, česa si v življenju najbolj želim.

»Rad bi spet videl svojo mamo.«

Odgovor ni bil najbolj seksi, ampak vedel sem, da bo vzbudil njeno zanimanje.

»Potem bi jo pa mogoče moral obiskati.«

»Saj veš, da je mrtva.«

»Pojdi domov, v hišo v Bethnal Greenu, in mi povej, kaj se zgodi.«

Od nekod je bila vzela paličico oglja, na golih stegnih pa je v ravnotežju držala list papirja.

»Vidim tlakovce in univerzo v gotskem slogu,« sem rekel.

Njena dlan je negibna obležala na listu.

»Mislil sem, da boš risala.«

»V Bethnal Greenu pač ni nobene univerze v gotskem slogu. Raje bi narisala tvojo mamo kot pa stavbo. Jo pogrešaš bolj kot očeta?«

Biti zapleten s človekom, kot je bila Jennifer Moreau, je bilo težaško delo. Zaslišala sva loputanje vhodnih vrat.

»To bo Claudia.« Jennifer mi je položila dlan na sredo lista in mi s paličico oglja obrisala prste. Njena soba je bila zraven kuhinje, in slišala sva lahko, kako Claudia nataka vodo v grelnik.

Ležal sem na hrbtu in iz tega položaja videl šop cvetočih kopriv na Jenniferini zeleni mehiški pisalni mizi v kotu sobe (izdelani iz pelinovega lesa ali morda nečesa drugega, kar je zvenelo grenko), pa njen potni list, pa kup črno-belih fotografij. Jennifer sem hotel reči, da jo ljubim, a se mi je zdelo, da bi jo to lahko odvrnilo od mene.

Vrata sobe so se nenadoma škripaje odprla. Claudia, ki je čez noč vselej namakala alge, je bila gola, saj se je bila pravkar namenila stopiti v savno, okoli glave pa je imela ovito rožnato brisačo. Zehala je, počasi, na široko, lenobno, kot bi jo ves svet neskončno dolgočasil, z roko, iztegnjeno nad glavo, medtem ko je njena leva dlan počivala na njenem ploskem, zagorelem trebuhu.

Jennifer Moreau sem vprašal, ali bi se bila pripravljena poročiti z mano. V tistem trenutku sem se počutil, kot bi bil pravkar razcepil atom. Stegnila se je naprej in sledila mojemu pogledu.

»Veš kaj, Saul, mislim, da je med nama končano. Dajva zaključit tole; vseeno pa ti bom poslala fotografije z Abbey Rooda. Lepo se imej v Vzhodnem Berlinu. Upam, da se ti izide z vizumom.«

Spet se je ulegla na blazino ob meni in si pilotsko čepico povlekla čez obraz, da ji me ne bi bilo treba gledati.

Stopil sem s postelje, malce pijan, in zaprl zmahana vrata sobe ter se spotaknil ob prazno vinsko steklenico, ki sva jo bila odvrгла na opraskani parket.

»Tvoja bela obleka je na stolu,« je rekla. »Prosim, hitro se obleci. Preden zvečer zaklenejo akademijo, moram še v temnico.«

Obleko sem bil kupil v Laurence Cornerju, prodajalni rabljene vojaške opreme na Euston Roadu. V isti prodajalni, kjer so Beatli v šestdesetih našli suknjiče s *Sergeant Pepperja*. Zdi se mi, da je bila moja bela obleka nekoč mornariška uniforma, kar je bilo povsem na mestu, saj je moja snubitev pravkar potonila na dno morja. Nasedel sem bil med praznimi lupinami ostrig z nazobčanimi, ostrimi robovi in na prstih in ustnicah sem še vedno okušal Jennifer Moreau. Ko sem na postelji počepnil obnjo in jo vprašal, zakaj je naenkrat tako jezna name, se je zdelo, da ne ve oziroma ne razume oziroma da ji je vseeno. Mirna je in nekoliko hladna, sem pomislil, kot bi bila o tem že nekaj časa premišljala.

»No, poleg vsega drugega me nisi še niti enkrat vprašal o mojem delu.«

»Kako to misliš?« Zdaj sem že vpil. »Tvoja dela so tu, na tvojih stenah, tule in tule.« S prstom sem pokazal na dva kolaža, nalepljena na steno njene sobe. Eden od njiju je bil povečana črno-bela fotografija mojega obraza v profilu – ta je visel nad posteljo kot verska ikona. Moje ustnice na fotografiji je obrisala z rdečim flomastrom in pripisala besede *NE POLJU-BLJAJ ME*.

»Ves čas gledam tvoja dela,« sem še naprej vpil. »Razmišljam o njih in razmišljam o tebi. Seveda me zanimajo.«

»No, ko te tako zelo zanimajo, pa povej – na čem trenutno delam?«

»Ne vem, nisi mi povedala.«

»Nisi vprašal. In torej – kakšen fotoaparatus uporabljam?«

Vedela je, da nimam pojma. Sicer pa tudi Jennifer ni kazala kaj dosti zanimanja za komunistično Vzhodno Evropo. Mislim, ni me ravno prosila za seznam literature, in tega ji nisem zameril.

»Ah, pa vem,« sem rekel, »naredila si moj negativ in si ga prilepila na ramo in ležala na soncu, potem pa si ga odlepila in ti je na koži ostala nekakšna tetovaža mojega obraza.«

Zasmejala se je: »Vedno se vse vrtili okoli tebe, kaj?«

V nekem smislu se je res. Navsezadnje me je Jennifer Moreau ves čas fotografirala.

Ko so se vrata sobe znova škripaje odškrnila, je Claudia z velikansko žlico jedla pečen fižol naravnost iz konzerve.

»Jennifer« – zdaj sem že moledoval – »žal mi je. Od očetove smrti se pač trudim preživeti vsak dan posebej.«

Slišala sva sikanje grelnika z vrelo vodo na drugi strani vrat.

»Slučajno je nanoslo,« je rekla, skočila s postelje in spet zaloputnila vrata, »da je prišla v moj studio ameriška kustosinja in kupila dve moji fotografiji. In

ponudila mi je umetniško rezidenco na Cape Codu v Massachusettsu, kamor bi lahko odšla po diplomi.«

Zato je torej na pisalni mizi ležal njen potni list.

»Čestitam,« sem rekel nesrečno.

Kako vznemirjena in mlada in hudobna je bila videti. Skupaj sva bila le malce več kot eno leto, a sem že vedel, da mi bo znala biti kos. Za začetek je Jennifer Moreau (oče Francoz, mati Angležinja, rojena v Beckenhamu v južnem Londonu) z mano sklenila naslednji dogovor: ona bo lahko opevala mojo subtilno lepoto (njene besede), kakor bo hotela, linije mojega telesa, moje »žareče modre oči«, jaz pa naj ne bi njenega telesa nikoli opisoval oziroma ga občudoval drugače kot z dotikom. Samo na ta način je hotela vedeti, kaj čutim do nje in mislim o njej.

Claudia je medtem ugasnila tuleči grelnik. Ko sem s pogledom spet ošinil steno, sem opazil, da je na luščeči se omet prilepljena fotografija Saanvi. Polkletno stanovanje je bilo vlažno in po stenah Jenniferine sobe se je kot roj zblaznelih mravelj plazila nekakšna plesen. Na fotografiji je prepotena Saanvi na boku ležala v savni. Brala je knjigo, v njeni levi bradavički je bil majhen zlat obroček.

»Pojdi že, Saul. Ne razumem, zakaj še kar visiš tu.«

Jennifer si je nadela kimono z izvezenim zmajem na hrbtu, nato pa si nataknila svoje najljubše sandale, narejene iz avtomobilskih gum.

Tako rekoč potiskala me je skozi vrata.

Trajalo je nekaj časa, preden mi je uspelo odpreti zapah na vrtnih vratih pred hišo. Ta vrata so mi ve-

dno povzročala težave, ob prihajanju in odhajanju; večkrat sem videl, da sta jih Jennifer in Claudia, kadar sta zamujali na predavanja, kar preskočili. Tretja cimra, Saanvi, z zapahom ni imela težav, ker je bila potrpežljiva, toda Jennifer je rekla, da je takšna zato, ker ima diplomo iz višje matematike in ve veliko o brezkončnem času.

Poznopopoldansko sonce je trdo padalo na moje oči. Moje žareče modre oči. Naenkrat sem se obrnil, ker sem začutil, da me Jennifer opazuje. In res me je. S fotoaparatom v roki. Stala je na vratih v sandalih iz avtomobilskih gum in zmajskem kimonu, še vedno pordela od ljubljenja z mano, in z levo roko brskala po svilenih žepih, iščoč gumi bombone, ki jih je imela vedno v njih. Fotoaparat je bil uperjen proti meni. Ko je zabrnal in kliknil, je precej dramatično dejala: »Zbogom, Saul. Vedno boš moja muza.«

Za trenutek sem pomislil, da mi bo vrgla gumi bombon, nekako tako, kot cirkuški dreserji vržejo priboljšek svojim živalim, potem ko so skočile skozi plameneč obroč.

»Poskrbela bom, da boš fotografije z Abbey Rода dobil, še preden greš. Žal mi je glede očeta. Upam, da boš kmalu bolje, in ne pozabi ananasovega kompota za svojega prevajalca.«

Do Abbey Rōada je bilo od ceste Hamilton Terrace dvanajst minut hoda. Nekaj me je vleklo, da se vrnem na prizorišče nesreče, ki bi se bila skoraj zgodila. Hoditi sem moral počasi, kajti opazil sem, da šepam, moj beli suknjič pa je bil na ramenu strgan. Jennifer

Moreau je bila neusmiljena in je očitno vedela kar dosti o mojem življenju. Kako je vedela, da me je bil Walter Müller prosil, naj mu v NDR prinesem konzervo ananasovega kompota? Nisem se mogel spomniti, ali je vedela zato, ker sem ji povedal, ali zato, ker je vprašala. Res je bilo, da je šla pred tremi tedni z mano na pogreb mojega očeta, tako da je vedela za njegovo smrt. Njej je bil oče umrl, ko je bila stara dvajnajst let, pri istih letih, kot je meni umrla mama. Pogosto sva se pogovarjala o tem, kako sva oba izgubila enega od staršev pri isti starosti. To je bila nekakšna vez med nama, čeravno se je njej zdelo, da jo je smrt očeta osvobodila, saj ji ne bi bil nikoli dovolil, da bi šla študirat likovno umetnost. Zase ne bi mogel ravnoreči, da me je mamina smrt osvobodila. Ne, ni se mi zdelo, da bi bilo na njej karkoli pozitivnega, razen tega, da nisem zato nikoli podvomil v njeno ljubezen do mene, a zaradi tega je bila njena odsotnost še večja katastrofa. Kakorkoli že, pogreb mojega očeta je Jennifer spomnil na njeno lastno izgubo v otroštvu, zato sem bil do nje zaščitniški. Moj neobzirni brat Matthew, imenovan tudi Debeli Matt (kompleten angleški zajtrk sedemkrat na teden – tri angleška jajca, tri angleške klobasice), je pogrebno slovesnost organiziral, ne da bi se o njej posvetoval z mano.

Ponosen sem bil, da mi na roki visi glamurozna Jennifer Moreau s svojim eksotičnim francoskim priimkom, svetlo modrim vintage hlačnim kostimom in z njim ujemajočimi se semiš čevlji z visokimi petami. Gledal sem Debelega Matta in njegovo zanemarjeno ženo in njuna dva mala sinova, kako sedijo v prvi klo-

pi, kot bi bili noblesa naše družine, in se spraševal, kaj neki sem v njihovih očeh storil tako groznega – razen tega, da sem nosil biserno ogrlico.

Bil sem obroben član družine, tako se je zdelo: neporočen, brez otrok, razporejen v drugo vrsto klopi. To me je spomnilo na uničujočo osamljenost mojih najstniških let, ko je začel Matt, ki tedaj še ni bil debel, bil pa je v očeh mojega očeta boljševiski heroj, delati kot električar in s tem dobro služiti, medtem ko sem sam v lokalnih drogerijah preizkušal testerje črtal za obrvi. Ko sem končno prišel na Univerzo v Cambridgeu, je znal on že razvoditi napeljavo za celotno hišo, jaz pa sem se medtem uril v načinih zakrivanja svoje nevednosti (žareče modre oči pri tem precej pomagajo) in se trudil čim bolj izkoristiti dejstvo, da sem vranjelas delavski mačkon (brez krempljev, z visokimi ličnicami) med aristokratskimi golobi.

Matt je povedal topel žalni govor za očetom. Ko je prišla vrsta name, sem kot najbolj izobrazena oseba v družini zmogel izreči le: »Adijo, oči.«

Je pa brat soglašal z mojo idejo, da bi del pepela najinega očeta komunista vzel s seboj in ga pokopal v NDR. Navsezadnje je verjel vanjo.

S pogledom sem ošinil visoke edvardijanske vile, ki so se vrstile na obeh straneh ulice Hamilton Terrace, in šepal po dolgi, široki cesti ter se še kar trudil spomniti, kako to, da je Jennifer vedela za ananasov kompot, ki mi ga je bil naročil kupiti Walter Müller. Ali je prebrala pismo, ki mi ga je napisal? Stasijevim ovaduhom se je reklo ušesa in oči, *Horch und Guck*.

Morda je bilo videti, kot da so bile moje oči, kar se tiče Jenniferinega dela, zaprte in da so bila moja ušesa gluha, toda v resnici sem se mrzlično pripravljaj na odhod v Vzhodno Nemčijo, se dogovarjal z uradniki za dostop do arhivov, ki naj bi jih potreboval za svojo raziskavo. Dovoljenje zanj sem dobil zato, ker sem obljubil, da bom v članku, ki naj bi ga napisal o vsakdanjem življenju v NDR, prizanesljiv. Namesto na standardne hladnovojne stereotipe naj bi se osredotočil na izobraževalni in zdravstveni sistem ter univerzalno stanovanjsko politiko; o vsem tem sem se pred njegovo smrtjo pogovarjal tudi z očetom.

»Če bi se ti bilo kdaj treba boriti proti fašistom, bi tudi ti postavil zid, da ne bi mogli več do tebe.«

Ko sem ga spomnil na dejstvo, da je bil Zid zgrajen zato, da bi ljudje ostali notri, ne zato, da bi ostali zunaj, mi je rekel, da sem Marija Antoaneta naše družine in da biseri pri tem čisto nič ne pomagajo.

»Snemi jih, sine.«

Njegovo stališče je bilo, da je svoboda govora in gibanja manj pomembna od izničenja neenakosti in prizadevanj za skupno dobro, toda on se je lahko po drugi strani kadarkoli usedel na trajekt in odpeljal v Francijo, ne da bi ga pri tem kdo ustrelil s stražnega stolpa v Dovru. Ob rohnenju sovjetskih tankov skozi Prago leta 1968 je zamižal na eno oko, ker je bil očitno prepričan, da smo v sorodu s Stalinom.

»Sovjetska zveza je botra NDR. Družinski člani morajo paziti drug na drugega in ščititi svoje bližnje pred reakcionarnimi sovražniki.«

Yeah yeah yeah.

Kot je Matt pazil na svojega brata, ko so me skušali fantje za kravato obesiti z zgornjega nadstropja avtobusa. Očetu moja »sublimna lepota«, kot jo je imenovala Jennifer, ni bila všeč; iz neznanega razloga ga je jezila. Da bi bile stvari še hujše, sem bil telesno šibkejši od brata in včasih, kadar sem delal očetu družbo v pubu, nosil oranžno svileno kravato. Nekoč sem ga slišal, kako je zase naročil pinto piva, ob tem pa še »kozarec rdečega za pičkico«. Natakar je očeta vprašal, ali bo merlot v redu, pivo pa dal meni. V imenu kompromisa sem se, kadar sem prisostvoval njegovim predavanjem na srečanjih Komunistične stranke, odpovedal maskari, oranžno svileno kravato pa zamenjal z zeleno beretko iz umetnega kačjega usnja. Kadarkoli je bil v mojih zgodnjih najstniških letih slabe volje (pogosto), je po Stalinovo zavalil Mattu: »Nabij ga, nabij ga,« in Matt, njegov pajdaš, me je z udarci zbil na tla. Matt se je po smrti najine matere naučil dobro udarjati. Nekoč mi je prebil ustnico in mi krepko podplul obe očesi, kar je bilo očitno bolj sprejemljivo od mojih siceršnjih žareče modrih oči. Bilo je, kot bi bili očetovi tanki vselej parkirani v dnevni sobi naše hiše v Bethnal Greenu, pripravljeni, da z dvignjenimi topovskimi cevmi pregazijo moje ničvredno trinajstletno telo.

Adijo, ati. Kaj drugega pa bi lahko rekel na njegovem pogrebu?

Kar precej.

Razlika med mano in očetom, poleg tega, da sem bil izobražen in imel visoke ličnice, je bila v tem, da sem verjel, da je treba ljudi prepričati, ne prisiliti.

Toda zdaj, ko je bil mrtev in mi ni mogel odgovoriti, sem pogrešal njegovo gotovost.

Do prehoda za pešce sem imel še kakih sedem minut.

Tu in tam sem se moral ustaviti in se nadihati. Nenehno se je k meni vračal Jenniferin glas. *Mi lahko poveš, kaj se je pravzaprav zgodilo, Saul?*

Odločil sem se, da si bom konzervo ananasa, ki je ne smem pozabiti, zapisal na listek. Zabeležko bom, takoj ko pridem domov, izpisal z velikimi tiskanimi črkami in jo z magnetom »Zeus, bog vseh bogov« prilepil na hladilnik. V zameno mi bo Walter Müller, kot mi je pisal, dal kozarec kislih kumaric, Smaragdov Vzhoda, vloženih s koromačem in timijanom, sladkorjem in kisom. Spraševal sem se, ali se zaveda, da Stasi bere njegova pisma. Če se je Stasijevim ovaduhom reklo oči in ušesa, se je torej zdelo, da mi je dala Jennifer košarico zato, ker moja ušesa niso poslušala in moje oči ne gledale njenih umetniških del, in če dobro pomislim, kot sem pomislil zdaj, ko sem pospešil hojo, se nisem mogel spomniti ničesar, kar bi mi povedala o svojem trenutnem projektu, ničesar razen tega, da sem njena muza. Zavedel sem se tudi, da kondomov po vsem tistem trudu, da bi jih po nesreči pobral, pravzaprav nisem uporabil. Neodprti so tičali v žepu mojega strganega belega suknjiča.

V nenavadno uteho se mi je bilo vrniti k prehodu za pešce na Abbey Roadu. Nobenega prometa ni bilo, torej je bila cesta konec koncev najbrž vendarle zaprta.

Prešnilo me je, da sem, ko sem prvič stopil na ta prehod, še imel punco in da takrat nisem šepal. Medtem ko sem sedel na zidu pred studii EMI, pa me je obšlo, kako se je možki, ki me je bil skoraj povozil, dotaknil mojih las – kot bi se dotikal kipa oziroma nečesa neživega.

Med premišljevanjem o teh stvareh je k meni, mahajoč z neprižgano cigareto med prsti, pristopila neka ženska. Oblečena je bila v modro obleko in vprašala me je, ali imam ogenj. Njeni kratki plavi lasje so bili tako svetli, da so bili že skoraj srebrni. Njene oči so bile kar najbolj blede zelene, barve stekla, ki ga morje naplavi na obalo. Segel sem v žep in v njem našel kovinski vžigalnik Zippo, ki sem ga imel vedno s sabo, vetrovarno, staromodno, nepripravno različico vžigalnika, ki so ga ameriški vojaki uporabljali v drugi svetovni vojni – in pozneje v Vietnamu. Zgrabila je mojo dlan z vžigalnikom in se zastrmela v začetnice, vgravirane v njegovo ohišje. Razložil sem ji, da je vžigalnik pripadal mojemu očetu, da ga je uporabljal, ko je še kadil med svojimi vsakomesečnimi kopelmi. Nedavno da je umrl, jaz pa nameravam majhen del njegovega pepela v škatlici za vžigalice odnesti v komunistični Vzhodni Berlin in ga tam pokopati. Ko sem govoril, so se mi tresle roke. Prosil sem jo, naj malo posedi z mano, kar je tudi storila; sedela je ob meni na zidu studiev EMI in dotikala sva se z rameni. Slišal sem njene vdihe in izdihe. Dim se ji je vil iz nosnic kot zmaju, izvezenu na Jenniferinem kimonu. Vprašala me je, ali sem razdražljiv.

»Nak.«

»Kaj pa živčen?«

Na misel mi je prišel fragment pesmi, za katero nisem vedel, da jo poznam. Na glas sem ga povedal ženski, ki je medtem kadila svojo cigareto.

*»Mrličī smo. Še nekaj dni tega
smo živelī, zrli zarjo in žar zahodnega neba,
ljubili in bili ljubljeni ...«*

Prikimala je, kot bi se obnašal normalno, kar se seveda nisem.

»Napisal jo je John McCrae,« sem rekel. »Kanadčan. Bil je zdravnik, a se je javil za topničarja v prvi svetovni vojni.«

Z obrazom sem se obrnil proti njej in ona se je obrnila proti meni, medtem ko je pod najinimi nogami veter sem in tja prenašal plastično vrečko iz supermarketa.

»Hecno,« je rekla in jo brcnila stran. »Ali ni Walmart ameriška zadeva?«

Na zidu sva se poljubila kot dva najstnika, njen jezik je šel globoko v moja usta in moje koleno je tičalo med njenimi stegni. Ko sva se končno odmaknila drug od drugega, me je vprašala, s kakšnim parfumom sem nadišavljen. »Ylang-ylang,« sem rekel, ona pa mi je na tresočo se dlan napisala svojo telefonsko številko. Ko je odhajala, sem prebral napis na hrbtu njene modre obleke. Ni bila obleka, bila je uniforma. Zavedel sem se, da je medicinska sestra in da tudi v skladbi »Penny Lane« nastopa medicinska sestra, ki na pladnju nosi in prodaja makove glavice.